

**ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ՆՈՐԱՄՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՄԱՆ
ՀԻՄՆԱԽԴԻՐՆԵՐԸ**

ՀՀ հակաճգնաժամային միջոցառումների ծրագրի¹ կետերից մեկը ինովացիոն հանձնաժողովի ձևավորումն ու դրան առնչվող բիզնես նախագծերի մշակմանն ու նախապատրաստմանն աջակցումն է: Այսպիսով, կարևորվում է նորամուծությունների դերը տնտեսական ճգնաժամի հաղթահարման գործընթացում:

Հակաճգնաժամային կառավարման գործընթացում ամբողջ արդյունաբերության մակարդակով կիրառվում են նորամուծության հետևյալ տեսակները.

1. Նոր արտադրատեսակների ստեղծում, որոնք դեռ հայտնի չեն սպառողներին կամ արտադրանքի որակի նոր՝ ավելի բարձր մակարդակների ստեղծում:
2. Արտադրական նոր՝ ավելի արդյունավետ մեթոդների ու միջոցների ստեղծում և կիրառում, որոնք մինչ այդ չեն կիրառվել արդյունաբերության համապատասխան ճյուղերում և որոնց հիմքում ընկած են գիտական նոր հայտնագործությունները:
3. Սպառման նոր շուկաների յուրացում:
4. Հումքային, նյութական ռեսուրսների և կիսաֆաբրիկատների նոր աղբյուրների ստեղծում և կիրառում:

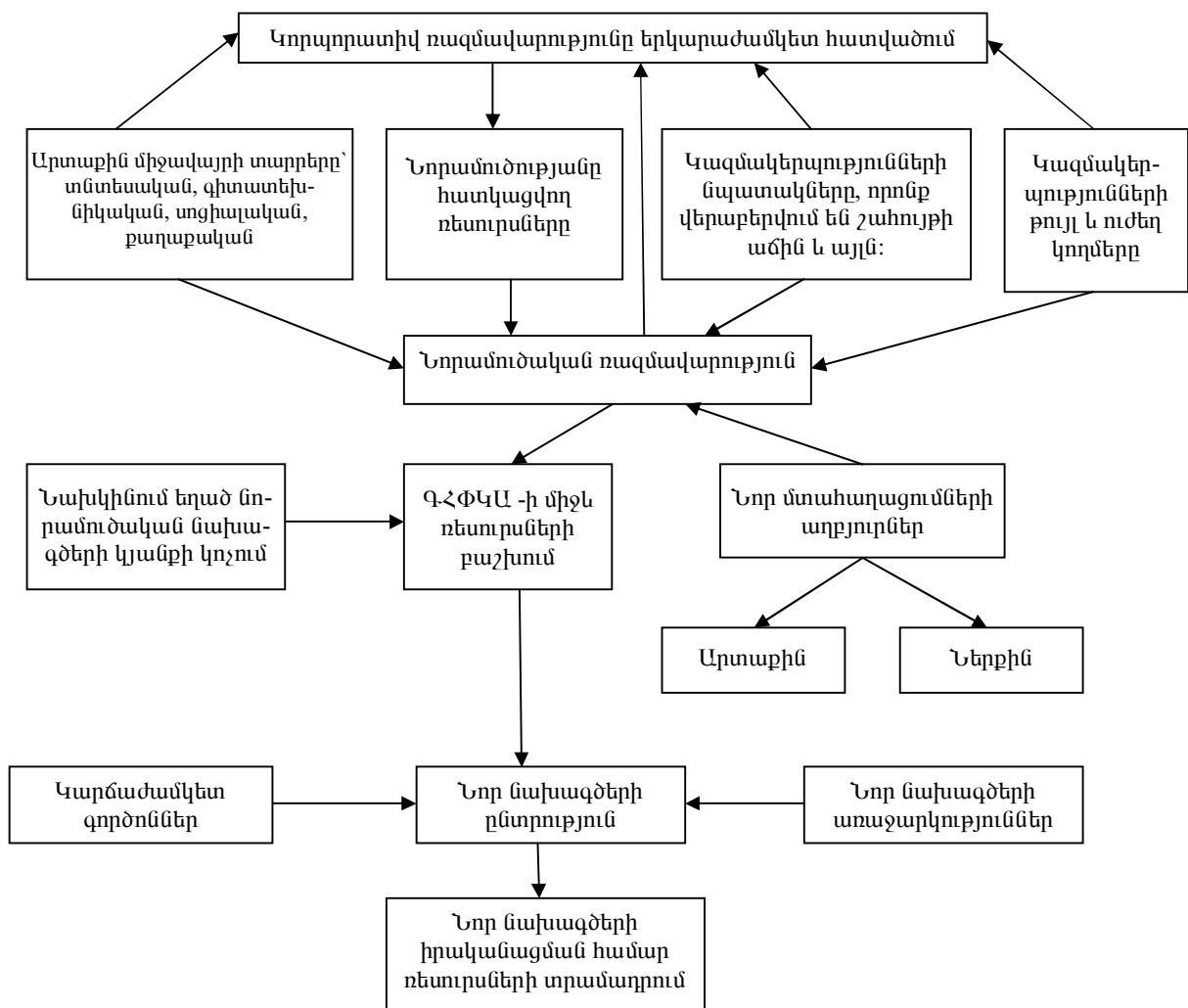
Արդյունաբերական ձեռնարկությունների մակարդակով նորամուծությունների ստեղծման և կիրառման մեխանիզմները ճգնաժամի հաղթահարման գործընթացում ներկայացված է գծապատկեր 1-ում:

Արդյունաբերության համակարգում նորամուծության վերականգնման հիմնախնդիրները ճգնաժամային պայմաններում գնահատվել են մշակող արդյունաբերության արտադրանքի գիտատեխնիկական մակարդակի բարձրացման նկատմամբ ներկայացվող պահանջների ապահովման տեսանկյունից: Այդպիսի գնահատումը միաժամանակ ենթադրում է այդ արտադրանքի թողարկման առաջընթաց տեմպերի ապահովում և ճյուղի կենսացիկլի ընդհանուր տևողության կրճատում, ընդ որում առանձնացվում են կենսացիկլի գիտահետազոտական, կոնստրուկտորական-նախագծային, տեխնոլոգիական, փորձարարական և թողարկման հատվածները:

Այդ հատվածների կրճատման ու նոր կենսացիկլի ստեղծման դեպքում բարձրանում է արտադրության ինտենսիվությունը, արագանում են նոր արտադրանքը սպառող ձեռնարկությունների արտադրանքի նորացման տեմպերը, բարձրանում է տեխնիկական մակարդակը, թողարկվող արտադրանքի գիտատեխնիկական աստիճանը: Այստեղից էլ առաջանում են մեքենաշինության զարգացման այն հիմնախնդիրները, որոնցից կարելի է առանձնացնել.

¹ Հակաճգնաժամային միջոցառումների ծրագիր:
(Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովում Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի ելույթից բխող միջոցառումների ցանկը), <http://www.gov.am/am/Anticrisis/>:

Հակաճգնաժամային կառավարման գործընթացում նորամուծությունների ստեղծման և կիրառման մեխանիզմը արդյունաբերական ձեռնարկությունների մակարդակով²

1. Ձեռնարկությունների դասակարգումը, ըստ դրանց տեխնիկայի, տեխնոլոգիաների, նյութական ռեսուրսների և թողարկվող արտադրանքի համասեռության,
2. ճյուղի ձեռնարկությունների կոոպերացման և ինտեգրման ուղղությունների հիմնավորումը,
3. նորարարությունների և նորամուծության մախադրյալների գնահատումը,
4. հարկային և վարկային արտոնությունների պետական աջակցումը,
5. միջազգային գիտաարտադրական համալիրների վերականգնումը,
6. ճյուղային կառուցվածքային նոր տեղաշարժերի ձևավորումը, որը պետք է ուղղված լինի ինչպես ամբողջ ճյուղի, այնպես էլ ձեռնարկությունների տեխնիկական վերարտադրությանը,
7. արտադրության կենտրոնացումը՝ ըստ արտադրության և արտադրանքի տեխնիկական համասեռության, որը թույլ է տալիս բարձրացնել ճյուղի նորամուծության ակտիվու-

² Менеджмент организации. Под общей ред. В.Е. Ланкина. Таганрог: ТРТУ, 2006, с. 253.

թյունը և կրճատել ԳՀՓԿԱ-ի վրա կատարվող ծախսերը,

8. նոր ճյուղային կառուցվածքի ստեղծումը, կառուցվածքային տեղաշարժերի ձևավորումը, որը կապված է արտադրության և թողարկվող արտադրանքի գիտատեխնիկական մակարդակի բարձրացման, նոր հումքանյութերի օգտագործման, ինտեգրացման և ներդրումային ռեսուրսների ապահովման հետ,
9. արտադրանքի տեխնիկական մակարդակի բարձրացման միջոցառումների ապահովումը, որը հնարավոր է համատեղ ձեռնարկությունների կազմակերպման, վերջնական սպառման արտադրանքի թողարկման և հավաքող ձեռնարկությունների ստեղծման միջոցով,
10. կոնստրուկտորատեխնոլոգիական գիտահետազոտական կենտրոնի ստեղծումը, որը կարող է հիմնավորել ինկուբացիոն, չափագիտական, կլաստերային, տեխնոպարկային և այլ ծառայությունների ստեղծման կազմակերպությունների ձևավորման անհարժեշտությունը:

ՀՀ նորամուծության համակարգում և դրա ճյուղային կառուցվածքում պետք է առանձնացնել.

- հաստոցագործիքային արդյունաբերությունը, որտեղ թողարկվում են հատուկ սարքավորումներ, կոմպրեսորներ, պոմպեր, ավտոգեն կառույցներ և հարմարանքներ,
- էլեկտրատեխնիկական համակարգը, որտեղ թողարկվում են մալուխային արտադրանք, էլեկտրաշարժիչներ, գեներատորներ, կոմուտացիոն ապարատներ և լուսատեխնիկական սարքավորումներ:
- սարքաշինությունը և էլեկտրոնային ճյուղերը, որտեղ թողարկվում են էլեկտրասարքեր, չափիչ ապարատներ, ռելեներ և այլ արտադրատեսակներ:

Մեքենաշինության ենթաճյուղերի նորամուծության զարգացման համար, որպես հիմնական ուղղություններ պետք է համարել այն ձեռնարկությունների և ճյուղերի զարգացումը, որոնց արտադրանքը ենթակա է նորացման և որտեղ արտադրության և արտադրանքի տեխնիկական համասեռության վրա հնարավոր է կազմակերպել ուղղահայաց ինտեգրացիա և հետևաբար ստեղծել համատեղ ձեռնարկություններ, ինչպես նաև՝ արտադրանք հավաքող կազմակերպություններ: Մեքենաշինության զարգացման խնդիրների լուծումը կապված է դրա արտադրության կենտրոնացման հետ, որը կարելի է իրականացնել տեխնիկապես համասեռ հաստոցների և դրանց հիմնական հանգույցների արտադրական կարողությունների ծավալի ավելացման ճանապարհով: Արտադրության կենտրոնացումը պահանջում է կապիտալի նոր կառուցվածքի ստեղծում, որը թույլ է տալիս թողարկել վերջնական սպառման արտադրանք, ինչի արդյունքում մեքենաշինական ձեռնարկությունները կարողանում են ապահովել երկրի առանձին ճյուղերի տեխնիկական պահանջները և արտադրանքի արտահանումը: Այժմ մեքենաշինության կենտրոնացումը հիմնականում արտահայտվում է էլեկտրական, էլեկտրոնային և օպտիկական սարքավորումների արտադրության ուղղություններով:

Մեքենաների և սարքավորումների արտադրության ենթաբաժնի ամենախոշոր խումբը հաստոցների արտադրությունն է: Այս խմբի մեջ մտնում է մետաղահատ հաստոցների, փայտամշակման, դարբնոցային, էլեկտրագողման, մեխանիկական գողման համար անհրաժեշտ սարքավորանքի և այլ տիպի հաստոցների արտադրությունը: 2001-2008թթ. այս խումբը պահպանել է իր գերակշիռ դիրքը՝ ենթաբաժնի ընդհանուր արտադրանքի մեջ տատանվելով 31-50%:

Մետաղագործության համար մեքենաների և սարքավորումների արտադրության խումբն է, որը ներառում է հատկապես շինարարական մեքենաների և սարքավորումների, սննդամթերքի, խմիչքների, ծխախոտի արտադրություն, մանածագործական արտադրություն, թղթի, սովարա-

թղթի արտադրություն, մեքենաների և սարքավորանքների արտադրություն և այլն: Խումբը 2001-2008 թթ. գրեթե պահպանել է իր կշիռը ընդհանուրի մեջ՝ տատանվելով 16-28%: «Մեխանիկական սարքավորանքի արտադրություն» խումբը, որն ընդգրկում է շարժիչների, տուրբինների, պոմպերի, կոմպրեսորների, առանցքակալների և այլնի արտադրություն, իր կշռով երրորդն է: Նրա տեսակարար կշիռը 2001-2008 թթ. տատանվել է 14-18% սահմաններում:

Մեքենաշինության ոլորտում որպես հակաճգնաժամային միջոցառում, անհրաժեշտ է մշակել և ներդնել մոնիթորինգի համակարգ, որը թույլ կտա կանխատեսումներ կատարել և մշակել զարգացման ռազմավարության սցենարներ:

Դրա համար անհրաժեշտ է՝

- նյութական ռեսուրսների ապահովման և օգտագործման գնահատում,
- նորամուծության տեսակների յուրացման և թողարկման հիմնավորում:

Նյութական ռեսուրսների օգտագործման մոնիթորինգը պետք է ընդգրկի՝ տեղական բնական ռեսուրսներից ստացվող նոր հումքանյութային ռեսուրսների արտադրություն

- ներմուծվող նյութական ռեսուրսների օգտագործում, որը կապված կլինի նորամուծության արտադրանքի թողարկման և արտահանման հետ:

Որոշ ձեռնարկությունների գործունեության համար անհրաժեշտ են մետաղյա ռեսուրսներ և կիսապատրաստուկներ: Էլեկտրատեխնիկայի և հեռահաղորդակցման սարքավորումների արտադրության համար անհրաժեշտ ռեսուրսների կազմում գերակշռում են պղնձի, մալուխների և տարբեր տիպի ռադիո, էլեկտրա կիսապատրաստուկներ: Մեքենաշինության նշված ենթաճյուղերի աճը կախված է մետաղյա ռեսուրսների ներմուծումից, այդ առումով պետք է ներմուծել այն ռեսուրսները, որոնք անհրաժեշտ են ինչպես գիտատեխնիկական բարձր մակարդակով արտադրանքի թողարկման, այնպես էլ բարձր տեխնոլոգիաների կիրառման համար:

Այսպիսով, կարող ենք ասել, որ ՀՀ մեքենաշինության ռեսուրսաօգտագործման ու բարձր տեխնոլոգիաների կիրառման մակարդակը, ներմուծման և արտահանման տեսակետից ընդհանուր առմամբ բավարար չէ: Այժմ մեքենաշինությունը արտահանում է 200 տեսակի արտադրանք, որից ընդամենը 14-ն են մասնագիտացված, այսինքն, ընդամենը 8%-ը, որը ամբողջովին չի համարվում նորամուծության արտադրանք:

Ըստ այդմ, ճյուղի նոր արտադրանքի թողարկման և ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործման իրականացման համար անհրաժեշտ հիմնական խնդիրներն են.

- մշակել մեքենաշինության զարգացման և ճյուղային կառուցվածքի ձևավորման ուղղվածությունը,
- գնահատել ճյուղի զարգացման գործոնները և կառուցվածքային տեղաշարժերը, ըստ ձեռնարկությունների արտադրանքի կարևորության,
- բացահայտել գիտատեխնիկական ներուժի հնարավորությունները,
- գնահատել ճյուղային նորամուծության համակարգի ենթակառուցվածքը և դրա դիվերսիֆիկացման հիմնական ուղղությունները,
- բացահայտել արտադրանքի ծավալի, կառուցվածքի և ինդեքսների փոփոխության գործոնները, ինչպես նաև մեքենաշինական արտադրանքի թողարկման կենտրոնացումը:

Մեքենաշինական արտադրանքի ծավալը, տեսակարար կշիռը և ինդեքսները նախորդ տարվա համեմատությամբ³

Արտադրանքի անվանումը	Արտադրանքի ծավալը (մլն. դրամ)						Տեսակարար կշիռը (%)						Ինդեքսները (%)					
	2003	2004	2005	2006	2008	2009	2003	2004	2005	2006	2008	2009	2003	2004	2005	2006	2008	2009
ՀՀ ամբողջ արդյունաբերությունը	426053	536264	651920	644863	739292	664523	100	100	100	100	100	100	125	127	122	99	102	92.5
ՀՀ մեքենաշինություն	14499	17341	16076	17434	22304	21450	3.4	3.2	2.5	2.7	2.7	2.6	135	139	93	91	98	
որից՝																		
1. մեքենաների և սարքավորումների արտադրություն	5821	7520	6627	7560	6728	6790	0.40	0.43	0.42	0.44	1.3	1.3	115	132	89	114	83	98
2. գրասենյակային սարքավորումների և հաշվիչ տեխնիկայի արտադրություն	745	1018	695	634	695	419	0.05	0.06	0.04	0.04	0.1	0.06	144	137	68	91	103	60
3. էլեկտրական մեքենաների և սարքավորումների արտադրություն	3866	4495	4612	5104	7434	3611	0.27	0.28	0.29	0.29	1.5	0.9	129	102	105	102	104	68
4. ռադիոյի, հեռուստատեսության սարքավորումների արտադրություն	827	474	597	686	1665	489	0.06	0.03	0.04	0.04	0.3	0.02	203	58	126	115	142	68
5. բժշկական սարքավորանքի, չափիչ և օպտիկական սարքերի և ժամացույցների արտադրություն	3065	3149	3257	3164	5545	2601	0.06	0.03	0.04	0.04	1.1	1	139	104	94	108	107	47
6. այլ տրանսպորտային միջոցների արտադրություն	165	665	238	233	210	-	0.02	0.04	0.01	0.01	0.0	0.0	131	402	36	98	61	45

³ «Հայաստանի վիճակագրական տարեգիրք» (2009-2010), ՀՀ ԱՎԾ, Երևան, 260-268 էջ:

Ինչպես երևում է վերը բերված աղյուսակ 1-ից վերջին տարում տեղի է ունեցել մեքենաշինական արտադրանքի առանձին տեսակների բնեղեն քանակի անկում: Մեքենաշինական արտադրանքի բնեղեն քանակի առանձին տեսակների կրճատումը տեղի է ունեցել նրա նյութական ռեսուրսների սակավության և կարողությունների կրճատման պատճառով: Կարողությունների վերականգնումը պահանջում է մեծ ծավալի ներդրումներ և արդիականացում:

Միջազգային փորձը ցույց է տալիս, որ մեքենաշինության զարգացման ուղիների և խնդիրների իրականացումը մեծ մասամբ կապված է ԳՀՓԿԱ-ի կատարման ծախսերի ապահովման հետ: Այդ ծախսերը կատարվում են արտադրանքի կոնստրուկտորական բարելավման և թողարկման բարձր տեխնոլոգիաների ներդրման համար:

Մեքենաշինության ԳՀՓԿԱ-ի վրա կատարված ծախսերը տարբեր երկրներում կախված են լինում դրանց մեքենաշինության տեխնիկական մակարդակի գիտատարության աստիճանի բարձրացումից: Մեքենաների ու սարքավորումների արտադրության ծավալում նորամուծություն ցուցաբերած ձեռնարկությունների տեսակարար կշիռը ՀՀ-ում կազմում է 27%, Եվրամիության երկրներում՝ 50%: Էլեկտրական, էլեկտրոնային, օպտիկական սարքավորումների արտադրության գծով նորամուծություն ցուցաբերած ձեռնարկությունների տեսակարար կշիռը ՀՀ-ում կազմում է 57%, Եվրամիության երկրներում՝ 53%:

Հաստոցաշինության ոլորտում նորամուծության ակտիվություն դրսևորած ձեռնարկությունների տեսակարար կշիռը շուրջ 2 անգամ փոքր է Եվրամիության ցուցանիշից, այնինչ էլեկտրատեխնիկայի ոլորտում ցուցանիշները գրեթե հավասար են: Այստեղից կարող ենք ենթադրել, որ էլեկտրատեխնիկայի արտադրության ոլորտն ավելի մոտ է եվրոպական չափանիշներին, քան հաստոցաշինականը:

Մեքենաների և սարքավորումների արտադրության գծով ԳՀՓԿԱ-ի վրա կատարված ծախսերի տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերի մեջ կազմում է՝ ըստ ձեռնարկությունների՝ 2.6%, ըստ ԳՀՓԿԱ իրականացրած ձեռնարկությունների՝ 7% և ըստ ամբողջ մեքենաշինության՝ 2.7%:

Էլեկտրական, էլեկտրոնային, օպտիկական սարքավորումների արտադրության գծով ԳՀՓԿԱ-ի ծավալի տեսակարար կշիռը կազմում է ըստ բոլոր ձեռնարկությունների՝ 3%, ԳՀՓԿԱ կատարած ձեռնարկությունների ծախսերի տեսակարար կշիռը կազմում է 5%, ըստ ամբողջ մեքենաշինության՝ 6%:

Ընդհանուր առմամբ կարող ենք ասել, որ գիտատեխնիկական աշխատանքների վրա կատարված ծախսերի տեսակարար կշիռը հաստոցաշինության մեջ ավելի բարձր է, քան էլեկտրատեխնիկայում, այնինչ համաշխարհային տնտեսության մեջ առկա է հակառակ երևույթը՝ էլեկտրատեխնիկայի արտադրությունը պահանջում է գիտահետազոտական աշխատանքների ավելի մեծ տեսակարար կշիռ, քան հաստոցաշինությունը, այդ մասին վկայում է այն փաստը, որ էլեկտրատեխնիկայի արտադրությունը դասվում է բարձր տեխնոլոգիաների օգտագործման և գիտատար արտադրանք թողարկողների շարքին:

Ժամանակակից պայմաններում զարգացած երկրների գիտատար արտադրանքի ծախսերի ձևավորման համար օգտագործվում են հետևյալ գործոնները և պայմանները.

- արտադրության գիտատարության բարձր շարժունակությունը և թողարկվող արտադրանքի նորացման բարձր տեմպերը,
- արտադրանքի քանակական և որակական վերափոխությունները և գիտաարտադրական կառուցվածքի կառավարման բարելավման մեթոդները,

- հիմնական ֆոնդերի ակտիվ մասի նորացման բարձր տեմպերը, որոնք առանձին տեխնոլոգիական զարգացած երկրներում հասնում են մինչև 10-13%, իսկ դրանց գիտատար հատվածում այդ ցուցանիշը կազմում է մինչև 30-35%,
- պետության աջակցումը գիտատար արտադրանքի յուրացման ֆինանսավորման, հարկային, վարկային արտոնությունների տրամադրման գործում:

ՀՀ մեքենաշինության գիտատար հատվածում կարող են ներգրավվել նորամուծության ձեռնարկությունները, որոնք զբաղվում են գիտատար արտադրանքի յուրացման ու թողարկման աշխատանքներով: Չնայած առկա գիտական կազմակերպությունների գոյությանը, միևնույնն է, գրեթե դադարել է գիտատար արտադրանքի մշակումն ու թողարկումը: Այժմ ՀՀ-ում գործում են փոքր և միջին գիտատար կազմակերպություններ, որոնց գիտատար գործունեության համար առաջնահերթ խնդիրը համարվում է ֆինանսավորումը: ՀՀ առևտրային բանկերն ունեն ֆինանսավորման վարկային հսկայական ռեսուրսներ, սակայն դրանց օգտագործումը սահմանափակվում է նրանով, որ անբավարար են վարկերի գրավական ապահովության մեխանիզմները, և բարձր են վարկային տոկոսադրույքները: Ներդրողներն ընտրում են այն գիտատար նախագծերը, որոնք կարող են ապահովել շահութաբերության բարձր աստիճան (20-25%): Այդ առումով առաջարկում ենք գիտատար արտադրանքի մշակման, յուրացման և թողարկման համար ստեղծել նորամուծությունների կենտրոն, որը կարող է անցկացնել գիտատար արտադրանքի թողարկման ընտրություն, որոշել արտադրանքի գերակայելիությունը, մրցունակության հնարավորությունները, ինչպես նաև գիտատարության ներուժը: Մեր երկիրն ունի բարձր մակարդակի ծրագրավորողներ, գիտական ցանցի ստեղծման մասնագետներ, որոնց համակենտրոնացման համար կարևոր դեր ունի պետությունը: ՀՀ-ի համար գիտական ցանցի կազմակերպումը կապված է բարձր տեխնոլոգիաների ստեղծման և ներդրման բարդությունների հաղթահարման հետ: Ժամանակակից պայմաններում լուրջ դժվարություն է ներկայացնում բարձրտեխնոլոգիական շղթայի ձևավորումը: ՀՀ-ում կարևորվում է նաև գործող տեխնոլոգիական միջոցների նորացումը, որը կարող է նպաստել թողարկելու բժշկական տեխնիկայի թողարկմանը: Այսօր ՀՀ տնտեսության գիտական հատվածների զարգացման հիմնական խնդիրը կայանում է հիմնարար և կիրառական մաշկումների ֆինանսավորման մեջ: Եթե ֆինանսավորվի միայն գիտության հիմնարար մասը, ապա դրա հետ չի միանա տեխնոլոգիական շղթան: Հայրենական տեխնոլոգիական հատվածի ձևավորման համար գոյություն չունի ոչ մի մակրոտեխնոլոգիական շղթա: Մենք ունենք առանձին մշակումներ, որոնք չունեն յուրացումներ և վաճառքի շուկաներ: Մինչդեռ զարգացած երկրներում առկա է մակրոտեխնոլոգիական շղթա, որն անընդհատ շարժվում է դեպի միջազգային շուկա: Տեխնոլոգիական շղթայի ստեղծման համար կարևորվում է ներդրումային մոտիվացումը, որն անհրաժեշտ է նաև բարձր տեխնոլոգիական հատվածների ինտեգրացման համար: ՀՀ-ում գոյություն ունեն գիտական մշակումներ, սակայն դրանց շուկայական իրացումը: Եթե գալիք 4-5 տարվա ընթացքում ստեղծված հոլդինգները կարողանան անցկացնել վերակառուցում, նորացնել հիմնական ֆոնդերը, արտադրական կառուցվածքը և ներդնեն տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ, ապա կարելի է ստեղծել կայուն և շարժունակ բարձր տեխնոլոգիական հատված: Այդ հատվածի ստեղծման նպատակի ու խնդիրների լուծումը թույլ կտա պահպանել և զարգացնել հայրենական գիտատեխնոլոգիական կարողությունը, բարձրացնել նորամուծական ակտիվությունը, ձևավորել դրա գիտատար կառուցվածքը և տեխնոլոգիական մշակումները ներկայացնել միջազգային շուկաներում: Փորձը ցույց է տալիս, որ այդ հատվածը կարող է նախ հետագոտել ՀՀ արդյունաբերության գիտատարության կարողությունները, մշակել համակարգային մոտեցումներ, որպեսզի դրանց միջոցով

ինտեգրվեն հանրապետության համանման սեկտորները: Երկրորդ՝ ուսումնասիրել նորամուծության ձեռնարկությունների ինտեգրման սկզբունքները, գործունեության տեսակները և ֆինանսավորման աղբյուրները: Չորրորդ՝ գնահատել նորամուծության կազմակերպությունների կադրերի գիտատեխնիկական պատրաստությունը: Հինգերորդ՝ մշակել նորամուծության կազմակերպությունների բիզնեսի զարգացման խնդիրները և ապահովել տեղեկատվական համակարգի ձևավորման պահանջները: Վեցերորդ՝ նորամուծության ներուժի ուսումնասիրման արդյունքները, դրա իրականացման ուղղություններն ու նշանակությունը ներկայացնել պետական քննարկման և բյուջետային ֆինանսավորման:

Այսպիսով, մեքենաշինության նորամուծության խնդիրների լուծումը թույլ է տալիս ստեղծել ճյուղի արտադրանքի գիտատեխնիկական և մրցունակության մակարդակի բարձրացման նախադրյալներն ու գործոնները:

ՎԱԴԻՄ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

ՀՊՏՀ ասպիրանտ

ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԱԼՅԱՆՄՆԵՐԻ ՍԱՐՔԵԹԻՆԳԱՅԻՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Մենեջմենթի և մարքեթինգի գրականության մեջ ներկայացված են ռազմավարական ալյանսի տարբեր սահմանումներ: Առավել հաճախ օգտագործվում է Բ. Գարետի և Պ. Դյուսոյի կողմից տրված սահմանումը. «Ալյանսն ընդհանուր ռազմավարական նպատակին կողմնորոշված, բայց ռազմավարական ինքնուրույնությունը պահպանող ընկերությունների միավորումն է»¹: Ռազմավարական ալյանսների ակտիվ ձևավորումը սկսել է 1980-ական թթ. վերջերից, և այսօր արդեն ռազմավարական ալյանսները էական դերակատարում ունեն ժամանակակից շուկաներում:

Ջ. Դևլինի և Մ. Բլեկլիի² կարծիքով ալյանսների ստեղծումն ուղղված է փոխգործակցության յուրաքանչյուր մասնակցի մրցունակության բարձրացմանը: Ալյանսներում ընկերությունների միավորումն իրականացվում է մարքեթինգային և լիցենզիոն համաձայնագրերի հիման վրա, համատեղ ձեռնարկությունների ստեղծման միջոցով՝ հաճախ միջազգային խոշոր նախագծերի շրջանակներում:

Ռազմավարական ալյանսների տեսության կայացումը և էվոլյուցիան անցել են մի քանի փուլերով: Սկզբնական շրջանում ալյանսները ստեղծվում էին առանց ընկերության մարքեթինգային նպատակները հաշվի առնելու՝ որպես գործարքային ծախսերի օպտիմալացման խնդրի լուծում: Այդ իմաստով ռազմավարական ալյանսների ձևավորման սկզբունքները համապատասխանում են Ռ. Քոուզի և Օ. Ուիլյամսոնի տեսություններին³:

Հետագայում գիտական հետազոտության վեկտորն ուղղվում է ռազմավարական ալյանսների դերի վերլուծությանը՝ որպես միջֆիրմային ինտեգրման յուրահատուկ մոդելի:

Ռազմավարական ալյանսների տեսության մեջ յուրջ ներդրում է կատարել Ռոզաբեթ Մոս Կանտերը: Նրա կողմից առաջարկվել է համակարգված, բավականին լայն մոտեցում,

¹ Гарретт Б., Дюссож П. Стратегические альянсы (Пер. с англ.). - М.: ИНФРА-М, 2002.

² Devlin G., Bleakley M. Strategic Alliances – Guidelines for Success. Long-Range Planning, 1988, 21 (5), p. 18-23.

³ Коуз Р. Природа фирмы // Вестник С.-Петербургского университета. Серия «Экономика». 1992. № 4; Williamson O. Transaction Costs Economics and Organization Theory. Journal of Industrial and Corporate Change, 1993, vol. 2.